

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

Α Α

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΘΕΡΑΠΕΙΑ

*Απομαγνητοφωνημένη όμιλία του πρωτοπρεσβυτέρου
Κωνσταντίνου Στρατηγόπουλου, πού έγινε στην Πανελλήνια
Ένωση Γονέων, στην Αγία Παρασκευή του όμωνύμου προαστίου
Αθηνών, την Τρίτη στις 18-03-2003.*

- Εισαγωγή.
- Τί είναι πρόσληψη;

- Τί είναι ψυχιατρική;
 - Τί είναι ψυχολογία;
 - Τί είναι ψυχοθεραπευτική;
 - Υπάρχει όρισμός τῆς ψυχῆς στήν Ψυχοθεραπευτική;
 - Όρισμός τῆς ψυχῆς, σύμφωνα μέ τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.
 - Πρῶτο θεολογικό σημείο.
 - Δεύτερο θεολογικό σημείο.
 - Τρίτο θεολογικό σημείο.
 - Τί είναι οί ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες;
 - Μποροῦν οί ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες νά γιατρέψουν τήν ψυχή;
 - Πῶς θεραπεύεται τό «ἐγώ» σύμφωνα μέ τόν Ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή.
 - Ὁ μισῶν τήν ψυχήν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ καί τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.
 - Μπορεῖ τό Μυστήριον νά δεχτεῖ τεχνικές καί μεθοδολογίες;
-

Εἰσαγωγή

Ἔχουμε μπροστά μας ἕνα θέμα πάρα πολύ καίριο πραγματικά, πολύ λεπτεπίλεπτο, πού πρέπει νά τό δοῦμε μέ πλεονάζουσα σοβαρότητα, γιατί ἀκριβῶς αὐτή ἡ συγκριτική πού θέτει τό θέμα μπροστά μας, «Ψυχοθεραπεία καί ἐξομολόγηση», μπορεῖ νά δημιουργήσει συγχύσεις ἢ ἀκόμη καί περιττές ἀντιπαλότητες. Ἐπειδή τό θέμα εἶναι πάρα πολύ μεγάλο, στά λίγα λεπτά πού διαθέτω μπροστά μου, θά προσπαθήσω νά τό σκιαγραφήσω πολύ ἀπλά, πολύ ἀδρά, νά πῶ πολύ μεγάλες ἔννοιες μέ ἀπλά λόγια, νά τό ὀρίσω στήν ἀγάπη σας καί νά

ἔχετε κάποιο στοιχεῖο, κάποιο επίπεδο, γιά νά μπορεῖτε ὅταν γίνονται αὐτές οἱ ἀναλύσεις νά τίς καταλαβαίνετε λίγο καλύτερα.

Πρῶτα-πρῶτα, ποῦ στοχεύει αὐτή ἡ συγκριτική; Τί στόχο ἔχει; «Ἐξομολόγηση ἢ ψυχοθεραπεία». Πρῶτα-πρῶτα γιά ἓνα ξεκαθάρισμα ἐννοιῶν, νά ξέρουμε τί ἔχουμε μπροστά μας καί ποιές εἶναι οἱ ἐννοιες, ποιές εἶναι οἱ ὀρολογίες. Τί ἐννοοῦμε «ψυχοθεραπεία». Καί ἓνα δεύτερο, πάρα πολύ οὐσιαστικό καί πολύ καίριο γιά τήν Ἐκκλησία μας, εἶναι γιά νά μή γίνει πρόσληψη λαθεμένων στοιχείων.

Τί εἶναι πρόσληψη;

Τί εἶναι πρόσληψη: Ξέρετε, ἡ Ἐκκλησία μας ὅταν μπεῖ σ' ἓνα χῶρο γιά νά κάνει ποιμαντική, ὅταν κάνει ἱεραποστολή, προσλαμβάνει τά στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ πού εἶναι ἐκεῖ –τοῦ τόπου– τή «σάρκα» τοῦ τόπου καί μέσα σ' αὐτή τή «σάρκα» ὀρίζει τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ. Καί ὁ Χριστός προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη σάρκα, τήν ἀνθρώπινη φύση. Ἔτσι λοιπόν ἡ πρόσληψη εἶναι ἓνα καίριο θέμα· τί προσλαμβάνουμε. **Ὅτι εἶναι πρὸς πρόσληψη, πρὸς ἀγιασμό, τό προσλαμβάνουμε. Βλέπετε, ὁ Χριστός προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση. Δέν προσέλαβε τήν ἀμαρτία τῆς ἀνθρώπινης φύσης.** Ἔχουμε ἐμεῖς κάτι νά προσλάβουμε ἀπό αὐτούς τούς χώρους πού γίνονται αὐτές οἱ διεργασίες, ἢ ὄχι; Ἔχουμε νά πάρουμε κάτι ἀπό ὅλες αὐτές τίς μεθοδολογίες πού ἀναπτύσσονται, ἐμεῖς, ὡς νέες τεχνικές προσεγγίσεως τῶν ψυχικῶν δεδομένων; Πρέπει νά τονίσω ἐκ προοιμίου, γιά τούς χώρους πού θά ἀναφερθῶ, τῆς ψυχοθεραπείας εἰδικά, ὅτι ὅσοι ἀσχολήθηκαν ἔχουν ἓνα καλό κοίταγμα, μιὰ καλή διάθεση, δέν ὑπάρχει δηλαδή κακότητα. Θέλουν νά βοηθήσουν τόν σήμερα κουρασμένο καί τραυματισμένο ἄνθρωπο. Γι' αὐτό δέν διαθέτουμε καμία ἀμφιβολία. Εἶναι μιὰ προσπάθεια νά βοηθήσουν τόν ἄνθρωπο. Ἀλλά τό θέμα εἶναι τό πῶς θά βοηθήσουν τόν ἄνθρωπο.

Νά ἀρχίσω πρῶτα-πρῶτα νά ξεκαθαρίζω τούς ὀρους. Οἱ πιό γνωστοί ὀροι πού ἔχουμε μπροστά μας εἶναι οἱ ὀροι: ψυχιατρική, ψυχολογία καί ψυχοθεραπευτική. Διαφέρουν αὐτοί οἱ τρεῖς ὀροι. Νά πῶ ποῦ διαφέρουν καί τί εἶναι. Γιά νά ξέρουν καί οἱ χριστιανοί νά μή συγχύζονται καί μπλέκουν τά πράγματα.

Τί είναι ψυχιατρική;

Η ψυχιατρική ασχολείται –ως ιατρικός κλάδος– μέ τις διεργασίες του ἔγκεφάλου, τοῦ νευρικοῦ συστήματος καί τῶν νευροδιαβιβαστῶν. Ἀπλά τά λέω τώρα. Ὅτι ἀφορᾷ δηλαδή τά σωματικά μεγέθη. Καί ὅπως σεβόμαστε τήν ἰατρική γιά ὅλα τά μέλη τοῦ σώματός μας, σεβόμαστε καί ἐκείνους πού προσεγγίζουν τά ὀργανικά μεγέθη τοῦ ἔγκεφάλου, τοῦ νευρικοῦ συστήματος (ἓνα ὄργανο εἶναι) καί τῶν λεγομένων νευροδιαβιβαστῶν, πού εἶναι μιά προσπάθεια πού κάνει σήμερα ἡ ἐπιστήμη νά βρεῖ βαθύτερες ὀργανικές διεργασίες, γιά θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι ἓνα ὀργανικό μέγεθος καί, ὁμολογουμένως, σήμερα ὁ μεγαλύτερος χῶρος τῆς ψυχιατρικῆς ὁμολογεῖ πῶς ὁ ὅρος «ψυχιατρική» εἶναι ἀτυχής. Γιατί τό περιεχόμενό του εἶναι σωματικό. Ἔχουν γραφεῖ κείμενα, πάρα πολλά, καί στήν Ἑλλάδα μας καί στό ἐξωτερικό, γιά τό ἀτυχές τοῦ ὅρου «ψυχιατρική». Βλέπετε καί μόνο ὁ ὅρος συγχύζει τά πράγματα. **Εἶναι μιά προσέγγιση σωματική.** Αὐτό τό ξεκαθαρίζουμε. Ἄρα, δέν ἔχουμε τίποτα μέ τήν ψυχιατρική ὑπ' αὐτήν τήν ἔννοια. Ἐφόσον προσδιορίζει ἀρρωστημένο ἔγκεφαλικό μέγεθος, νευρικό σύστημα ἢ ὀτιδήποτε ἄλλο ἀφορᾷ τό σῶμα. Μπορεῖ, φυσικά, τό σῶμα νά ἀρρωσταίνει ἀπό τίς διεργασίες τῆς ψυχῆς. Μπορεῖ νά τό δοῦμε σέ λίγο αὐτό, ἀλλά πιστεύω νά καταλάβετε πῶς ἡ ψυχιατρική εἶναι ἓνας κλάδος ἐπιστημονικός, θετικός, κοιτάζει τό σῶμα· ἀπλῶς ἔτυχε κάτω ἀπό μιά λανθασμένη ὀρολογία νά ἐκφράζει αὐτό πού ἐκφράζει. Ἐξάλλου σ' ἄλλες χῶρες δέν μιᾶνε κᾶν γιά ψυχιατρική, μιᾶνε γιά διανοητικές νόσους (mental diseases). Ἔτσι λοιπόν, δέν μᾶς ἀφορᾷ τώρα ἡ ψυχιατρική, ἐφόσον ἡ ἴδια δέν προσπαθεῖ νά μπεῖ σ' ἄλλους χῶρους πού δέν τούς κατέχει. Εἶναι σωματική διεργασία, πιστεύω νά τό καταλάβετε.

Τί είναι ψυχολογία;

Δεύτερον, ἡ ψυχολογία. Καί ἐδῶ ὁ ὅρος εἶναι ἀτυχής. Γιατί ἡ ψυχολογία τί κάνει. Διαπιστώνει πῶς συμπεριφέρεται ὁ ἄνθρωπος κάτω ἀπό διάφορες συνθήκες.

Δηλαδή, αν ένας εργάτης δουλεύει σ' ένα εργοστάσιο πού έχει θόρυβο, αυτός κουράζεται και αρρωσταίνει, επειδή είναι ο θόρυβος μεγάλος. Βλέπει ή ψυχολογία και λέει «όταν υπάρχει θόρυβος, αυτός ο άνθρωπος είναι στενοχωρημένος». Είναι μια παρατήρηση μιᾶς συμπεριφορᾶς. Τά λέω πολύ απλά. Παρατηρεῖ απλῶς πῶς κινεῖται ή ψυχή πού δέν τήν ξέρει. Απλῶς παρατηρεῖ συμπεριφορά. Κοιμᾶται ένας σ' ένα χῶρο πού είναι χωρίς ἥλιο. Ἦ, αισθάνεται λίγο ἄσχημα. Αυτό τό παρατηρεῖ ή ψυχολογία. **Εἶναι παρατήρηση συμπεριφορᾶς.**

Τί είναι ή ψυχοθεραπευτική;

Καί υπάρχει και ή ψυχοθεραπευτική. Εἶναι ή προσπάθεια πιά, κάποιων, γιά νά θεραπεύσουν τήν ψυχή. Μπορεῖ κι ένας ψυχίατρος νά ξεφύγει ἀπό τά ὄριά του και νά κάνει ψυχοθεραπεία. Μπορεῖ κι ένας ψυχολόγος νά ξεφύγει ἀπό τά ὄριά του (παρατήρηση απλῶς: νά πει γιά ένα παιδί τό ὅποιο εἶναι σέ μιᾶ οἰκογένεια ή ὅποια φωνάζει, κάνει φασαρία, ὅτι εἶναι νευρικό στό σχολεῖο). Εἶναι μιᾶ ψυχολογική παρατήρηση. Ἀλλά παρατήρηση δέν εἶναι ὁ λόγος περί ψυχῆς. Εἶναι μιᾶ παρατήρηση πῶς ἐκφέρεται ή ψυχή. Ἡ ψυχοθεραπεία, λοιπόν, εἶναι κάτι τελείως διαφορετικό. Εἶναι ή προσπάθεια νά θεραπευτεῖ ή ψυχή. Τονίζω πῶς δέν εἶναι ἀνάγκη νά εἶσαι ψυχίατρος γιά νά κάνεις ψυχοθεραπευτική, οὔτε ψυχολόγος. Μπορεῖ νά εἶσαι ένας ψυχοθεραπευτής, ὁ ὅποιος ἐκφράζει διάφορες φιλοσοφικές ἀντιλήψεις. **Ἡ ψυχοθεραπεία εἶναι μιᾶ ἐκφραση διαφόρων φιλοσοφικῶν ἀντιλήψεων περί ψυχῆς.** Καί ἐδῶ εἶναι τό ἐπικίνδυνο, γιατί ή ψυχοθεραπευτική θέλει νά θεραπεύσει τήν ψυχή και προτείνει μάλιστα και μεθοδολογίες θεραπείας τῆς ψυχῆς. Γί αυτό ἐκεῖνο πού μᾶς ἀγγίζει ἐμᾶς κι ἐκεῖ πού μπορεῖ νά γίνει μίξη, ὄχι σωστή μίξη, μέ τά θέματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ποιμαντικῆς θεραπευτικῆς και ἐξομολογήσεως, εἶναι ή ψυχοθεραπευτική προσέγγιση. Τά ἄλλα –εἶπα– εἶναι συγκεκριμένα. Ἀρκεῖ κι αὐτοί νά μήν ἐκτρέπονται (μπορεῖ ένας ψυχολόγος νά κάνει ψυχοθεραπευτική ἐξετράπη ἀπό τήν παρατήρηση, παρατήρηση συμπεριφορᾶς εἶναι).

Υπάρχει όρισμός τῆς ψυχῆς στήν Ψυχοθεραπευτική;

Ἔτσι λοιπόν ἂν καταλάβετε αὐτή τή βασική ἀφετηριακή τοποθέτησή μου ἐξ ἀπόψεως ὀρισμῶν, μπορῶ νά προχωρήσω. Ἄρα στέκομαι τί εἶναι αὐτή ἡ ψυχοθεραπεία. Τί τολμᾶνε νά γιατρέψουν; Πῶς γιατρεύουν; Τό πρῶτο ἐρώτημα: ἡ ἴδια ἡ ψυχιατρική ἀρχίζει νά ἀρνεῖται τόν ὄρο ψυχή. Δέν τόν ξέρει. Τί εἶναι αὐτό πού λένε αὐτοί ψυχή; Τί ὀρίζεται ὡς ψυχή; Ὅσο μπόρεσα, ἔχω κοιτάξει καί πολλά συγγράμματα καί πολλά λεξικά πού ἀναφέρονται σ' αὐτόν τόν χῶρο τῶν ψυχο-ἐπιστημῶν. Ὁ ὀρισμός τῆς ψυχῆς δέν δίνεται πουθενά. Ἀσχολούμεθα δηλαδή μέ κάτι –ἂν εἴμαστε ψυχοθεραπευτές– καί δέν ξέρουμε οὔτε τό περιεχόμενο τῆς ἀναζητήσεώς μας. Ὅταν λέω «γεωλόγος» ἐννοῶ αὐτόν πού ἀσχολεῖται μέ τή γῆ. Ἄρα τό περιεχόμενο τῆς ἐρεῦνης του εἶναι ἡ γῆ. Ὅταν λέω «βιολόγος» ἐννοῶ αὐτόν πού ἀσχολεῖται μέ τά τοῦ ὀργανικοῦ βίου τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλες αὐτές οἱ ἐπιστήμες ἔχουν ἓνα κέντρο. Ὁ ψυχοθεραπευτής καί φυσικά καί ὁ ψυχολόγος –πού ἀπλῶς βλέπει τίς ἀντιδράσεις τῆς ψυχῆς στίς διάφορες καταστάσεις– δέν ξέρει τό ἀντικείμενο μέ τό ὁποῖο ἀσχολεῖται. **Δέν ὑπάρχει ὀρισμός τῆς ψυχῆς στήν ψυχοθεραπευτική.** Δέν ὑπάρχει. Οὐδείς. Ἄρα δέν ξέρουν μέ τί ἀσχολοῦνται. Γί' αὐτό ἀκριβῶς νά ἀρχίσω τώρα νά κάνω μιᾶ θεολογική προσέγγιση, νά σᾶς δώσω τί λέει ἡ Ἐκκλησία μας καί μετά θά κάνω μιᾶ συγκριτική.

Ὁρισμός τῆς ψυχῆς, σύμφωνα μέ τούς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ἔχω βρεῖ κάποιους ὀρισμούς τῆς ψυχῆς σέ κείμενα τῶν Πατέρων. Ἀπλῶς νά παραθέσω δύο ἀπό τούς Πατέρες πού προσεγγίζουν τήν ἔννοια τῆς ψυχῆς καί δίνουν ὀρισμό τῆς ψυχῆς. Ὑπάρχει ἓνας ἀπλοῦς ὀρισμός, ἀλλά πολύ οὐσιαστικός, πού δίνεται πρῶτα-πρῶτα ἀπό τόν Ἅγιο Γρηγόριο τό Θεολόγο. Μάλιστα αὐτός ὁ ὀρισμός εἶναι γραμμένος σ' ἓνα ἀπό τά κείμενά του, τά «Δογματικά Ἐπη» («Ἐπη», δηλαδή τραγούδια), πού εἶναι γραμμένα στό πρωτότυπο σέ ἀρχαία ἑλληνική γλώσσα καί μάλιστα σέ ρυθμό ἀρχαίων καί ἱαμβικῶν στίχων, πάρα πολύ δύσκολα γραμμένα, ἀλλά ἐγώ θά διαβάσω μετάφραση. Εἶναι κορυφαῖα ποιήματα δογματικά.

Λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος στα «Δογματικά Έπη», περί ψυχής: *«Ἡ ψυχὴ εἶναι πνοὴ τοῦ Θεοῦ καὶ δέχθηκε σύντροφό της ὅτι ἔδωσε ὁ Θεός νά τή συντροφεύει»*, τό σῶμα δηλαδή. Αὐτή εἶναι ἡ προσέγγιση τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἀπλή. «Πνοὴ ἔδωσε ὁ Θεός». Ἐναν πιό προχωρημένο ὀρισμό, πολύ προχωρημένο ὀρισμό, μετά ἀπό μερικούς αἰῶνες ἀπ' τό Γρηγόριο τόν Θεολόγο δίνει ὁ Άγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, σέ ἐκεῖνο τό περίφημο βιβλίο του –εὔχομαι ὅλοι οἱ Χριστιανοί νά τό διαβάσουν– πού λέγεται «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως», ὅπου ὁ Άγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός βάζει κάτω καί ἀναλύει, ἀπλά καί γλαφυρά, τά δόγματα τῆς πίστεώς μας. Γι' αὐτό λέγεται «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως». Νά διαβάσω τό κείμενο πού γράφει ἐδῶ ὁ Άγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός· ὀρισμός τῆς ψυχῆς: *«Ψυχὴ, λοιπόν, εἶναι οὐσία ζῶσα, ἀπλή, ἀσώματη, ἀόρατη κατὰ τή φύση της στά σωματικά μας τά μάτια, λογική καί νοερή, ἀσχημάτιστη. Ἐνῶ χρησιμοποιοῖ ὡς ὄργανο τό σῶμα καί παρέχει σ' αὐτό ζωὴ καί αὔξησι καί αἴσθησι καί γέννησι, χωρὶς νά ἔχει ἄλλοῦ νοῦ στήν περιοχὴ της, ἀλλὰ εἶναι ἡ ἴδια καθαρὴ, αὐτεξούσια, θελητικὴ, ἐνεργητικὴ, τρεπτὴ, δηλαδή ἐθελότρεπτη· εἶναι καί κτιστὴ, ἀφοῦ ὅλα αὐτά τά ἔχει πάρει κατὰ φύσιν ἀπό τόν Δημιουργό της, ἀπ' ὅπου πῆρε τό εἶναι κατὰ φύσιν»*. Κι ἔτσι εἶναι. Πολύ βαθύς ὀρισμός, πραγματικά θά χρειαζόταν μιά ὥρα γιά ἀνάλυση τοῦ ὀρισμοῦ. Προσέξτε τή λέξη «οὐσία». Εἶναι καίρια γιά τήν ἀνάλυσή μας ἡ λέξη «οὐσία» πού εἶναι «ἀπλή». Νά θυμηθοῦμε πάλι τόν Γρηγόριο τόν Θεολόγο πού λέει πῶς ὁ Θεός εἶναι «ἀπλός», δηλαδή δέν ἔχει διχασμούς μέσα Του. Καί ἐφόσον ἡ ψυχὴ εἶναι κτίσμα Του, ἀλλὰ εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, εἶναι κι αὐτὴ ἀπλή. Δηλαδή δέν εἶναι φτιαγμένη νά ἔχει διχασμούς. Καί φυσικά εἶναι ἀόρατη, λογική καί νοερή. Κρατῆστε λοιπόν ὅτι εἶναι οὐσία ζῶσα, ἀπλή κι ὅλα τά ἄλλα πού εἶπα καί φυσικά εἶναι κτιστὴ, ἔχει φτιαχτεῖ ἀπό κάποιον.

Παρακαλῶ τώρα τήν ἀγάπη σας ὅσο μπορεῖτε νά μέ ἀκολουθήσετε σέ τρία κεφαλαιώδη σημεία, πού ἂν γίνουν κατανοητά ἀπό τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, τότε θά ἔχουμε στό χέρι μας τά ὄπλα γιά τή διαφοροποίηση καί τή διάκρισή μας ἀπό ὅλες τίς ψυχοθεραπευτικὲς μεθοδολογίες. Δέν τίς λέω ἀκόμη ποιές εἶναι. Νά ξέρουμε τί ἔχουμε ἐμεῖς ὡς θησαυρό στα χέρια μας καί μετά βλέποντας τό ἄλλο πού ἔχουν οἱ ἄλλοι, θά μπορούμε νά κάνουμε τή συγκριτικὴ μας χωρὶς ἀντιπαλότητες. Εἶπα, σέβομαι τόν κόπο καί τόν μόχθο αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων· **προσπαθοῦν κάπου**

νά κρατήσουν κάποιους ανθρώπους. Πιθανῶς κι ἀπ' τὴν αὐτοκτονία. Τό σέβομαι! Ἀλλά αὐτό δέν σημαίνει ὅτι δέχομαι τὴ μεθοδολογία ἢ τοὺς ὁρισμοὺς τους. Ἄλλο πού δέν λέω ὅτι εἶναι βλάσφημοι –δέν ξέρουν, λέω– κι ἄλλο πού ἐμεῖς ἔχουμε μιὰ πλεονάζουσα θεολογία πού ἔχει νά δώσει κάλλος καί σ' αὐτό πού κι ἐκεῖνοι κάνουν. Γιά νά δοῦμε λοιπόν τρία καίρια σημεία τῆς θεολογίας μας, τὰ ὁποῖα δίνουν πραγματικά ἀπαντήσεις σ' ὅλη μας τὴν ἀναζήτηση. Αὐτά πού σᾶς παρουσιάζω σήμερα ἔχω τὴ μεγάλη χαρά γιά πρώτη φορά νά τὰ παρουσιάζω σέ σᾶς σάν ἓνα σχεδιάγραμμα ἑνός μεγάλου βιβλίου πού ἐτοιμάζω γι' αὐτά τὰ θέματα. Γιά πρώτη φορά καταθέτω τό πρῶτο μου σχέδιο ἐδῶ στήν ἀγάπη σας.

Πρῶτο θεολογικό σημεῖο

Ποιά εἶναι αὐτά τὰ τρία σημεία, τὰ καίρια, τὰ θεολογικά. Μίλησαν πολλοὶ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐπέλεξα ἐλάχιστα κομμάτια καί περικοπές –νά μὴν σᾶς κουράζω– στίς κορυφαῖες ἐκφράσεις τους.

Πρῶτο θεολογικό σημεῖο. Γράφει ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς κάτι καταπληκτικό, ὅτι **ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἔχει οὐσία καί ἐνέργεια**. Μὴν μπλέκεστε μέ τίς ὀρολογίες. Ἐνέργεια εἶναι ὅ,τι βλέπουμε νά ἐκφράζεται: τὰ αἰσθήματα, τὰ συναισθήματα εἶναι ἐνεργήματα τῆς οὐσίας πού δέν τὴν προσεγγίζουμε, μιὰ οὐσία πού δέν μποροῦμε νά τὴν προσεγγίσουμε. Ἐνέργεια εἶναι ὅλα αὐτά μέ τὰ ὁποῖα ἐκφέρεται ἢ συμπεριφορὰ μας. Οὐσία καί ἐνέργεια. Λέει ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ἡ ψυχὴ τῶν ζῶων (προσέξτε, λέει ὅτι τὰ ζῶα ἔχουν ψυχὴ, ἀλλά τί ψυχὴ) εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ σώματός τους. Δέν ὑπάρχει ὁμως οὐσία τῆς ψυχῆς, εἶναι μόνο ἐνέργεια. Πεινοῦν, πηδοῦν, χορεύουν, γιατί δέν ἔχουν τίποτα ἄλλο ἐκτός ἀπὸ τὰ ἐνεργούμενα μέσω τοῦ σώματος, γι' αὐτό καί ὅταν διαλύεται τό σῶμα, συνδιαλύεται καί αὐτή ἡ ἐνέργεια μαζί. Εἶναι μιὰ ἐνέργεια αὐτό. Τό λέει καί ἡ ἁγία Γραφή. Λέει «τό αἷμα τοῦ ζῶου ψυχὴ αὐτοῦ ἐστί». Δέν εἶναι αὐτή ἡ ψυχὴ πού λέμε ἐμεῖς, ἡ κατ' εἰκόνα, ἀλλά εἶναι μιὰ ἐνέργεια. Ἄρα βλέπετε, ἔχουμε οὐσία καί ἐνέργεια στήν ψυχὴ μας. Μόνο ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν οὐσία. Τὰ ἐνεργήματα εἶναι κάποιες κινήσεις ζωτικές. Δέν εἶναι μόνο σάρκα τό ζῶο, ἔχει μιὰ κίνηση, ὁ Δημιουργός τὴν ἔδωσε, ἀλλά εἶναι μόνο

ένεργειες, όχι ουσία. Λέει ο Άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής: «ή ψυχή του ανθρώπου κινείται, είναι θρεπτική και αυξητική». (Αυξάνει, κινείται, θρέφεται, αυτό είναι ή ενέργεια της ψυχής). Είναι λέει και «όρμητική». Βλέπετε τα ζώα είναι όρμητικά (έχουν και όρμές) και αυτό είναι ενέργεια, αλλά είναι λέει και **λογική, έλλογος· πάνω στην ψυχή έρχεται και εγκαθιδρύεται ή Χάρις του Θεού**. Αυτή είναι ή ουσία του Θεού. Τα ζώα έχουν τό αυξητικό, έχουν τό όρμητικό, αλλά δέν έχουν τό έλλογο, γι' αυτό λέει πάρα πολύ ώραία ο Βασίλειος Καισαρείας, ένας Πατέρας της Έκκλησίας πού έγραψε μία δική του «Έξαήμερο», ο γνωστός Βασίλειος Καισαρείας (λέω δική του «Έξαήμερο», γιατί άλλοι έγραψαν «Έξαήμερο»): «έπειδή τά ζώα δέν έχουν αυτήν την ουσία της ψυχής, ο Θεός αναπλήρωσε την έλλειψη του λογικού μέ την ύπεροχή των αισθητηρίων». Βλέπετε, τά ζώα πηδάνε πιό πολύ από έμας, τρέχουν πιό γρήγορα από έμας, κάνουν πράγματα πού δέν τά κάνουμε έμεις, γιατί δέν έχουν αυτήν την ουσία της ψυχής, όπου έδράζεται τό λογικό, και είναι μόνο τό όρμητικό και τό θρεπτικό. Αν άγνοήσω την ουσία της ψυχής, όλα τ' άλλα τί είναι; Ζωώδεις εκφράσεις: θυμός, νεύρα, ταχύτητα, αγωνία, πεινώ, δέν πεινώ, έχω ανάγκες. Αν βγάλω την ουσία πού την ξέρει μόνο ή Έκκλησία ή όποία έδωσε όρισμό, για ποιά ψυχή όμιλώ; Αν δέν ξέρω αυτό τό σημείο διακρίσεως ουσίας και ενέργειας της ψυχής του Παλαμά, του Βασιλείου Καισαρείας, του Γρηγορίου Θεολόγου και του Μαξίμου, τότε πώς προσεγγίζω την ψυχή; Θα δοΰμε σε λίγο – μερικά παραδείγματα θα δώσω– ότι **όλες οι ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες άγνοούν τό λογικό μέρος της ψυχής και κινούνται στό πώς θα χαλιναγωγήσουν ή και θα έρεθίσουν τά ένστικτα σάν θεραπευτική μεθοδολογία**. Άρα τούς λείπει ή ουσία του πράγματος. Πώς μπορεί λοιπόν να γιατρέψουν την ψυχή όλη, αφού δέν ξέρουν ότι ή ψυχή είναι ουσία και ενέργεια και λένε ότι είναι μόνο ενέργεια; Πιστεύω αυτό να τό καταλάβετε.

Δεύτερο θεολογικό σημείο

Δεύτερο θεολογικό σημείο. Δεύτερος όρισμός, και αυτός πολύ άπαραίτητος. Έρχεται από τό κάλλος της θεολογίας του Άγίου Μαξίμου του Όμολογητού. Θα σάς τό πω μέ ένα άπλό σχήμα. Λέει, καθετί και φυσικά ο άνθρωπος πού έλαβε την

ὑπαρξη –τό εἶναι– ἐνῶ δέν ἦταν τίποτε –ἀπό τό μή εἶναι– κινεῖται. Ἐπειδή τόν ἔφτιαξε μία αἰτία καί κινεῖται. Ὁ ἄνθρωπος ἔτσι φτιάχτηκε ἀπό τόν Θεό, κινεῖται γιατί φτιάχτηκε ἀπό τόν Θεό. **κινεῖται, εἶναι σέ μιά συνεχή κίνηση. Αὐτή ἡ κίνηση εἶναι φτιαγμένη ἀπό τόν Θεό γιά νά πηγαίνει τόν ἄνθρωπο στόν Θεό. Γι' αὐτό γίνεται ἡ κίνηση.** Εἶναι μιά κίνηση πάντοτε ἀναγωγική, πρὸς τὰ πάνω καί συνέχεια κινεῖται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τόν Θεό, μέχρις ὅτου καταλήξει μέσα στόν Θεό, ὅπου, λέει ὁ μέγας θεολόγος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἐκεῖ φτάνει σέ μία κατάσταση ὅπου φαίνεται ὅτι παύει, ἀλλά δέν παύει. Ὁ Θεός εἶναι ἀτελείωτος, εἶναι αἰώνιος. Δέν λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος «ἀπό δόξης εἰς δόξαν»; Ἀλλά κάπου ἀναπαύεται στόν Θεό. Ποῦ τί σημαίνει; Ἐγινε ἄτρεπτος ἄνθρωπος πιά. Ἐνῶ βλέπετε, κινούμεθα πρὸς τόν Θεό, ἀλλά ἀμαρτάνουμε λίγο ἀπό δῶ, λίγο ἀπό κεῖ, μᾶς ἔρχονται λογισμοί, ὑποκύπτουμε στούς λογισμούς, ἀλλά κινούμεθα πρὸς τόν Θεό καί ἡ **θεραπευτική τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι νά κινηθοῦμε πρὸς τόν Θεό.** Ἡ Ἐκκλησία μας μᾶς βάζει νά κινηθοῦμε: προσευχήσου, κάνε μετάνοια, βάλε τό εἶναι σου, ἡ Λειτουργία, νά κινηθεῖς σ' Αὐτόν. Καί ἐμεῖς πέφτουμε. **Ἀνάπαυση στόν Θεό σημαίνει πιά μιά ἀκίνησία πού δέν εἶναι ἀκίνησία, γίνεται ὁ ἄνθρωπος ἄτρεπτος, ἡ ψυχὴ του πιά κινεῖται καί πάλι κινεῖται. Ποῦ νά σταματήσει; Μέσα στό αἰώνιο; Μέσα στό ἀπέραντο; Μέσα στό ἀτέλειωτο; Νά λοιπόν κάτι σπουδαῖο. Ἡ κίνηση τῆς ψυχῆς πρὸς τόν Δημιουργό τῆς ὡς θεραπευτικὴ τομῆ.** Ἀγνοώντας τὴν κίνηση αὐτή, πῶς μπορεῖς νά προσεγγίσεις τὴν θεραπευτική; Ἀκοῦστε τί γίνεται στόν κόσμο. Κινοῦνται οἱ ἄνθρωποι ὀριζόντια. Τρέχουνε. Ἄλλοι τρέχουν πολύ καί κουράζονται καί ἄλλοι ἐπειδὴ κουράστηκαν πᾶνε νά ξεκουραστοῦν. Ἄλλοι δέν κάνουνε τίποτα καί μόνο ἀναπαύονται. Καί αὐτοὶ πού τρέχουν ἀρρωσταίνουν καί αὐτοὶ πού δέν τρέχουν ἀρρωσταίνουν. Τί λέει ἡ Ἐκκλησία; Λάθος καί τὰ δύο. Ἄν τρέχεις, χωρίς νά τρέχεις πρὸς τόν Δημιουργό σου, λάθος τρέχεις. Ἄν δέν κινεῖσαι, χωρίς νά φτάσεις στὴν ἀτρεψία, πού εἶπαμε εἶναι μιά στάση, πάλι ἀρρώστια εἶναι. Πῶς θά κινηθεῖ ὁ τεμπέλης, ὁ ὀκνηρός καί πῶς θά κινηθεῖ ὁ δυναμικός καί ὁ δραστήριος; Καί οἱ δύο θά κινηθοῦν πρὸς τόν Θεό. Δέν εἶναι δηλαδή τόν τεμπέλη νά τόν βάλω νά δουλέψει, ἢ αὐτόν πού δουλεύει πολύ νά τόν βάλω νά ξεκουραστεῖ λίγο. Καί τὰ δύο εἶναι ἀρρώστιες. Ἄν δέν καταλάβουμε αὐτὴν τὴν κίνηση τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ πρὸς τόν Θεό, πού εἶναι ἡ μόνη θεραπευτικὴ κίνηση πού ἔχει ὁ ἄνθρωπος, δέν κάναμε τίποτα. Ἀκόμη καί στόν

χωρο της Ἐκκλησίας. Βλέπετε πῶς συνδυάζεται ἡ μετάνοια: ἐξομολόγηση. Σοῦ λέει, κάμε μιὰ κίνηση. Νά κινηθεῖ τό σῶμα. Τί εἶναι ἡ γονυκλισία; Τί εἶναι ἡ νηστεία; Τί εἶναι ἡ ἐνατένιση μέ τό μάτι, τῆς εἰκόνας; Τί εἶναι ὅλες αὐτές οἱ σωματικές πράξεις πού κάνομε στήν Ὁρθοδοξία μας καί πολλοί ἄλλων ὁμολογιῶν δέν τίς καταλαβαίνουν; Εἶναι ἡ κίνηση τοῦ ὅλου ἀνθρώπου πρός τόν Θεό. Τί εἶναι αὐτός ὁ συνεχῆς κύκλος τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας μας; Ἡ κίνηση πρωί, μεσημέρι, βράδυ: Μεσονυκτικό, Ἀπόδειπνο, Ὁρθρος, Ἐσπερινός. Μιά συνεχῆς κίνηση: Ὁρες· Πρώτη, Τρίτη, Ἑκτη, Ἐνάτη. Μιά συνεχῆς ἐνεργοποίηση πρός Αὐτόν, πρός τόν Θεό. Αὐτό τό σημεῖο λοιπόν τῆς κινήσεως γιά μιὰ στιγμή ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής τό λέει (εἶπα ἀναπαύεται), τό λέει καί λίγο ἀλλιῶτικα ὁ Μάξιμος. Βλέπετε «στάση» δέν εἶναι καλή λέξη. **Τό λέει «ἔκσταση». Εἶναι μιὰ ἄλλου εἶδους στάση. Μές στό Θεό. Καί ἐνῶ ἀναπαύεσαι εἶσαι ἐκεῖ μέσα. Καί ἐπειδή ὁ Θεός εἶναι ἀπέραντος, συνέχεια κινεῖσαι «ἀπό δόξα εἰς δόξαν». Ἄρα, ἡ θεραπευτική τῆς Ἐκκλησίας μας, ἡ μοναδική θεραπευτική, αὐτό τό μέγεθος τό ὀρίζει ὡς θεραπεία. Βλέπετε, πρώτα ἦταν ἡ οὐσία καί ἡ ἐνέργεια καί μετά ἔρχεται αὐτή ἡ κίνηση, ἡ συνεχῆς κίνηση πρός τόν Θεό. Ἄν κάποιος δέν ὀρίσει τόν ὑπό θεραπεία κάτω ἀπ' αὐτήν τήν κίνηση, ἀπλῶς τόν ταλαιπωρεῖ ἀπό δῶ κι ἀπό κεῖ. Τόν συγκρατεῖ, νά μήν αὐτοκτονήσει, νά μήν ἀπογοητευτεῖ, νά μήν καταστρέφει τόν κόσμο. Καλά κάμει καί τόν συγκρατεῖ, ἀλλά δέν μπορεῖ πάντα νά τόν συγκρατεῖ, ἂν δέν τόν βάλει σ' αὐτή τήν κίνηση. Νά, βλέπετε μιὰ ἄλλη εἰδοποιός διαφορά. Καίρια, ἀνεπανάληπτη διαφορά τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπ' ὅποιαδήποτε ψυχοθεραπευτική διαδικασία καί ἄς ἔχει τίς καλύτερες προθέσεις. Τό ξαναλέω· δέν θέλω νά παρεξηγηθῶ. Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν καλές προθέσεις καί κουράζονται καί ἰδρώνουν κοντά στούς ἀνθρώπους, κουράζονται πραγματικά. Ἀλλά δέν εἶναι ἡ ἔξοδος τῆς τραγωδίας ἐκεῖ πού ψάχνουν ἀπλῶς.**

Τρίτο θεολογικό σημεῖο

Καί ἕνα καίριο σημεῖο, τό τρίτο σημεῖο τό θεολογικό, μπορεῖ νά δώσει αὐτή τή διαφορά. Εἶναι κάτι πράγματι καταπληκτικό, πού εἶναι γραμμένο ἀπό τούς μεγάλους αὐτούς Πατέρες, τόν Μάξιμο καί τόν Παλαμᾶ. Νά διαβάσω τό κείμενο

του Μαξίμου. «Ο Θεός», λέει, «ό οποίος δημιούργησε τήν ανθρώπινη φύση, δέν έβαλε μέσα της ήδονή» –μήν τό παρεξηγήσετε, ακούστε πώς τό έρμηνεύει– «άλλά κάποια νοερή δύναμη προς ήδονή». Θέλω νά σταθώ ένα λεπτό, έχει καιρία σημασία. Είμαστε γεμάτοι από αισθήσεις. Βλέπουμε, ακούμε, αισθανόμαστε τά πάντα, όλα είναι αισθήσεις. Οί αισθήσεις είναι απ' τόν Θεό, αλλά ο Θεός, λέει, δέν έδωσε ήδονή στην κάθε αίσθηση. Προσέξτε, **έδωσε κίνηση προς ήδονή προς τόν Θεό**. Αν οί αισθήσεις στραφούν στόν Θεό και κινηθούν προς τόν Θεό, όλες οί αισθήσεις –αυτό πού κάνει ή Όρθοδοξία μας. Ο άνθρωπος έχει μέσα του τήν κίνηση προς ήδονή, τό 'χει μέσα του, αλλά τί ήδονή; Αυτή ή ήδονή του «ερασθαι τόν Θεόν», λέει ο Μάξιμος, νά αγαπάς τόν Θεό. Αν έχουμε τήν κίνηση προς ήδονή, όλα τ' άλλα είναι αισθήσεις (ή γεύση κ.λπ.), αν ή κίνηση για ήδονή δέν πάει στόν Θεό, υπάρχει όμως μέσα, τότε στρέφεται και γίνεται ήδονή των αισθήσεων και εκεί αρχίζει ή άμαρτία. Βλέπετε, καιριο σημείο αυτό σέ μία ψυχοθεραπευτική διαδικασία και μάλιστα τονίζει ο Μάξιμος «και επειδή είδε ο Θεός πώς ο άνθρωπος έτρεψε όλη τήν ήδονή, τήν κίνηση προς ήδονή πού είχε προς τόν Θεό, τήν έτρεψε τώρα προς τίς αισθήσεις του, ο Θεός έβαλε ένα φάρμακο και ένα θεραπευτήριο, σπουδαίο θεραπευτήριο, έβαλε τήν οδύνη, όπου μέσ στην οδύνη και τόν πόνο ή ήδονή πού πάει νά ξεσπάσει, νά γίνει κάτι κυρίαρχο αρχίζει και υποτάσσεται. Έβαλε λοιπόν τήν οδύνη ως φάρμακο. Έρθε ή οδύνη και καλύπτει τήν ήδονή του ανθρώπου. Αυτά τά τρία καιρία σημεία τά θεολογικά –επιτρέψτε μου νά τά επαναλάβω απλώς νά τά θυμάστε για τή συνέχειά μας, γιατί εκεί θά στηριχθούμε– **ορίζουν τήν ουσιαστική διαφορά του μυστηρίου της Έκκλησίας, της θεραπευτικής της, από οποιαδήποτε άλλη καλοπροαίρετη και έντιμη κατά τά κοσμικά προσπάθεια θεραπευτικής**. Τονίζω πρώτα· ή διαφορά ουσίας και ενέργειας στην ψυχή. Ενέργειες είναι οί εκφράσεις οί έξωτερικές, ουσία είναι τό έλλογο. Ορίζω τό δεύτερο· ή κίνηση προς τόν Θεό και καμία άλλη κίνηση δέν θεραπεύει τόν άνθρωπο παρά μόνο ή κίνηση προς τόν Θεό, όπως τά όρισα από τόν Μάξιμο τόν Όμολογητή, ή κίνηση πού γίνεται παύση, έκσταση και ξανά κίνηση. Και τρίτον· ή δομή της ήδονής, ή τάση για τήν ήδονή, πού επειδή δέν τήν έχουμε προς τόν Θεό, δέν έχουμε αυτήν τήν κίνηση νά αγαπήσουμε τόν Θεόν ως ήδονή, αυτό ξεσπάει **στά οριζόντια μεγέθη**. Και θαρρείς και κρατάς στά χέρια σου έναν πύραυλο πού πρέπει νά εκτοξευτεί προς τά πάνω, αν αποτύχει ή διαδικασία της εκτοξεύσεως,

σκάει κάτω οριζόντια και συντρίβει τά πάντα στο γύρω περιβάλλον. Αυτό γίνεται. Αυτή ή δύναμη για ήδονή που έδωσε ο Θεός, αλλά ήδονή του «ἐρᾶν Αὐτόν», του ἀγαπᾶν Αὐτόν και εἶναι ή κίνηση πρὸς ήδονή, βλέπετε λέει κίνηση. Κινεῖσαι στὸν Θεό και μετά ἔρχεται αὐτή ή ήδονή. Ἄν δέν ἐκφραστεῖ πρὸς τά πάνω, ἐπειδή ἔχει αὐτό τό δυναμικό, ξεσπάει πρὸς τά κάτω και περνάει μέσα σ' ὅλες τίς αἰσθήσεις του ἀνθρώπου και ὁ ἀνθρωπος γίνεται ἀνθρωπος τῆς ήδονῆς. Ὅλα που λέμε, γαστριμαργία... αὐτή ή ἔκρηξη εἶναι πιά. Τρία λοιπὸν καιρία θεολογικά σημεία.

Τί εἶναι οἱ ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες;

Τώρα νά δοῦμε τί κάνει ή οποιαδήποτε ψυχοθεραπευτική προσέγγιση. Ξεκαθάρισα τήν ψυχιατρική ὡς σωματικές διεργασίες, ξεκαθάρισα τήν ψυχολογία ὡς ἀπλῶς παρατήρηση πῶς συμπεριφέρεσαι και μένει αὐτό μόνο, ή ψυχοθεραπεία τῆς σύγχρονης κοινωνίας. Οἱ ψυχοθεραπευτές αὐτά που σᾶς εἶπα δέν τά ἤξεραν. Κανονικά ἔπρεπε νά τά ξέρουν, ἀφοῦ μιλοῦν για ψυχή, ἐφόσον μελετοῦν τήν ψυχή – πράγμα που δέν τό ὄρισαν, ἐμεῖς τό ὄρισαμε μέ τήν ὀρολογία του Ἁγίου Ἰωάννη του Δαμασκηνου– θά 'πρεπε τουλάχιστον νά ψάξουν, τί ἔχουν πεῖ οἱ προηγούμενοι αἰῶνες περί ψυχῆς. Ξεκίνησαν λοιπὸν χωρίς νά ξέρουν αὐτήν τήν ἱστορία. Και ἄρχισαν νά κάνουν ὑποθέσεις. Γιατί ὁ ἀνθρωπος εἶναι ἔτσι; Ἐβαλαν ὀρολογίες, δύο βασικές ὀρολογίες εἶναι: «νευρώσεις», «ψυχώσεις». Δέν θά μπῶ στήν ἀνάλυσή τους. Δέν θέλω νά σᾶς κουράσω. Ποιά εἶναι ή αἰτία τῆς νευρώσεως; Ἡ μεγάλη ἀγωνία τῶν ψυχοθεραπευτῶν· πῶς θά θεραπεύσουν τή νεύρωση. Βλέπουν τόν ἀνθρωπο κουρασμένο, διαλυμένο. Προσέξτε τώρα τό καιριο σημείο. Ἄρχισαν νά κάνουν ὑποθέσεις. Ἡ ὑπόθεση εἶναι πάντα ὑπόθεση. Ἡ ὑπόθεση ἔχει μέσα της μιά φιλοσοφική πρόταση, εἶναι ὑπόθεση. Και εἶπαν ή αἰτία εἶναι αὐτή, αὐτή κι αὐτή. Και εἶπαν 200 και 300 αἰτίες, γι' αὐτό σήμερα μπορεῖ νά ἔχουμε 200 και 300 σχολές ψυχοθεραπευτικῆς. Ὁ καθένας πιάνει κάτι. Μπορεῖ κάπου νά 'χει ἕνα στοιχεῖο ἀλήθειας. Και ξεκινώντας ή οποιαδήποτε σχολή νά θεραπεύσει, ξέρει ἐκ προοιμίου τί εἶναι ή αἰτία. Ἀπλῶς προσπαθεῖ νά τ' ἀποκαλύψει. Ἄν πεῖ ἕνας ὅτι εἶναι ἐγωισμός, αὐτό· ἄν πεῖ ἕνας ὅτι εἶναι τό σεξουαλικό, αὐτό. Ξέρει ἀπό πρὶν τί εἶναι σάν ὑπόθεση φιλοσοφική και ψάχνει νά βρεῖ αὐτό που ὄρισε. Και ἐδῶ εἶναι τό

μπλέξιμο, ότι όλες οι ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες είναι φιλοσοφικές μεθοδολογίες. Δέν είναι επιστημονικές προσεγγίσεις. Δέν έχουν καμιά σχέση με την ψυχιατρική (μέ τον εγκέφαλο, μέ τό νευρικό σύστημα, μέ τούς νευροδιαβιβαστές). Καμιά σχέση. Απλώς μένει ή λανθασμένη όρολογία «ψυχιατρική». Άλλο αυτό καί άλλο ή φιλοσοφία περί τής παθήσεως. Θα τονίσω κάτι πάλι πάρα πολύ καίριο. Λένε αυτοί «μά άς μήν ξέρουμε τόν όρισμό τής ψυχής, κτιστή δέν λέτε ότι είναι ή ψυχή; Κτιστή δέν είναι; Ό Θεός μόνο είναι άκτιστος, κτιστή είναι. Ωραία. Τό καθετί κτιστό είναι έρευνώμενο», λένε. Ξέρετε τί λέει ό Άγιος Ιωάννης ό Δαμασκηνός; Ότι «πάν κτιστόν μή έρευνώμενον». Μά, τί λές Ιωάννη; Αφοϋ είναι κτιστό υπόκειται σέ έρευνα, σέ μικροσκόπιο, σέ παρατήρηση. Έρώτηση: *δέ μου λέτε, οί ουράνιες δυνάμεις τών αρχαγγέλων είναι κτιστές ή όχι; Κτιστές είναι. Έρευνώνται; ΟΧΙ. Άρα πών κτιστόν μή έρευνώμενον.* Καί συνεχίζει ό ίδιος Άγιος: «Τί είναι τό όμοειδές τών ανθρώπων μέ τίς ουράνιες δυνάμεις;». Αυτή ή νοερή κίνηση στόν Θεό, πού δέν τήν έχουνε τήν οϋσία τής ψυχής τά ζώα είπαμε, μόνο ενέργειες έχουνε. Βλέπετε, **τό μή έρευνώμενο από τόν άνθρωπο είναι ή οϋσία τής ψυχής πού είναι κτιστή μέν, αλλά μή έρευνώμενη. Κατά τό όμοειδές μέ τίς ουράνιες δυνάμεις. Άρα ή ψυχή δέν έρευνάται.** Όποιος τολμήσει νά πεϊ ότι είναι υποκείμενο έρεύνης, κάνει λάθος. Κτιστό, αλλά μή έρευνώμενο. Έάν λοιπόν προσπαθοϋν νά τή βροϋν τήν ψυχή, δέν μποροϋν νά τήν έρευνήσουν. Θα ποϋνε κάποιοι: *μιά μέρα θα έρθει μια επιστημονική μεθοδολογία πού θα τήν ανακαλύψει. Όχι, ποτέ. Ενέργειες θα προσδιορίζει. Όχι οϋσία ψυχής. Ενέργειες, αυτό πού βλέπουμε. Νά λοιπόν ή κάθε σχολή έρχεται τώρα νά κάνει προτάσεις, προτάσεις περί θεραπείας. Καί αρχίζει ό μεγάλος κυκεώνας πιά τής ψυχοθεραπευτικής.*

Μποροϋν οί ψυχοθεραπευτικές μεθοδολογίες νά γιατρέψουν τήν ψυχή;

Θά σās δώσω μερικά υποδείγματα, μερικές νύξεις απ' όλες αυτές τίς σχολές, νά πάρετε μια μικρή γεϋση. Καί τονίζω, παρόλες τίς έντιμες προσπάθειες πολλών απ' αυτούς. Άλλά είναι αδύνατον καί τήν ψυχή νά έρευνήσουν καί νά δώσουν στήν ψυχή αυτά πού σās είπα: οϋσία, τό λογικό πού είναι τοϋ Χριστοϋ μας, τήν κίνηση

πρός τόν Θεό καί τήν κάλυψη τῆς ἡδονῆς –πρός τά ποῦ; Ὅλες λοιπόν οἱ προτεινόμενες προτάσεις τους κινοῦνται στό ἐπίπεδο τό ὀριζόντιο. Βλέπουν τόν ἄνθρωπο, τόν ἔξω ἀπό τόν Θεό, καί πᾶνε νά τόν γιατρέψουν. Πῶς; Ἡ οὐσία; Ἡ κίνηση; Ἡ ἡδονή; Ὅλες οἱ θεωρίες αὐτές –ἀπό ὅλες αὐτές κάπου 25 κυριαρχοῦν στήν Ἑλλάδα σήμερα– **ὅλες, μά ὅλες, προσεγγίζουν τόν ἄνθρωπο χωρίς τό κάλλος αὐτῶν τῶν τριῶν μεγεθῶν πού σᾶς εἶπα. Ἄρα, ἀδύνατον νά γιατρευτεῖ ἡ ψυχή.**

Νά λοιπόν μερικά παραδείγματα. Τό πρῶτο γνωστό παράδειγμα, τό πολύ γνωστό παράδειγμα, τό Φροϋδικό, τοῦ πατέρα αὐτῶν τῶν ψυχοθεραπευτικῶν μεθοδολογιῶν. Προσέξτε, ψυχίατρος ἦταν, ἀλλά ἐγκαινίασε τόν χῶρο τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ψυχοθεραπευτικῆς μέ τήν ἰατρική. Ἄρα ἔγινε φιλόσοφος. Ἐκεῖ δέν εἶναι ἐπιστήμων. Εἶναι φιλόσοφος. Προσέξτε. Τό τονίζω· **ἡ κάθε ψυχοθεραπεία εἶναι φιλοσοφική προσέγγιση, γι' αὐτό σήμερα στήν Ἑλλάδα πολλοί ψυχοθεραπευτές δέν εἶναι γιατροί.** Μπορεῖ νά περάσουν ἀπό ἕνα σεμινάριο ἑνός χρόνου, ἐνάμιση χρόνου καί νά γίνουν ψυχοθεραπευτές. Μπορεῖ νά πᾶτε σέ μιά σχολή κοινωνικῶν λειτουργῶν, νά πάρετε ἕνα μάθημα ψυχοθεραπευτικῆς καί νά γίνετε ψυχοθεραπευτής, ὡς κοινωνικός λειτουργός. Εἶναι φιλοσοφική προσέγγιση, τό τονίζω. Νά λοιπόν ὁ Φρόντ, μή γνωρίζοντας αὐτό τό ἀνοδικό, προσδιορίζει πολύ σωστά ὅτι ἡ ρίζα τοῦ πράγματος εἶναι στά ἔνστικτα, λέει. Στήν ἡδονή, σωστά τό προσδιορίζει. Στά ἔνστικτα. Καί ἐκεῖ βάζει τόν ὄρο «ὑποσυνείδητο». Εἶναι μέσα, εἶναι κρυμμένο μέσα. Καί ἐπειδή ὑπάρχουν κάποιοι ὀρισμοί ἀπ' τήν κοινωνία, ὑπάρχουν νόμοι, ὑπάρχουν ἐντολές, ἔ, τίς φοβᾶσαι λίγο καί δέν ἐκδηλώνεις τά ἔνστικτά σου αὐτά, τά φοβᾶσαι. Αὐτές τίς ἐντολές τίς λέει «ὑπερεγώ», πάνω ἀπό μένα καί μέ καταπιέζουν. Καί λίγο ἡ καταπίεση τοῦ νόμου, τῆς ἠθικῆς, λίγο οἱ ὀρμές μου, ἔ, αὐτό πού βγαίνει στή μέση εἶναι τό «ἐγώ», τί ἐμφανίζομαι ἐγώ. Θέλω μερικά πράγματα νά κάνω μέ τά ἔνστικτα, μέ ἐμποδίζει ὁ νόμος καί ἡ ἠθική καί εἶμαι αὐτό τό «ἐγώ», τό καταπιεσμένο «ἐγώ». Κι ἀρχίζει νά λέει ποιά εἶναι τά πιό κυρίαρχα ἔνστικτα. Καί βάζει τόν σεξουαλισμό. Βλέπετε, ἔτσι ξεκινάει. Κάνει σωστό προσδιορισμό, τά ἔνστικτα, ἀλλά ποιά ἔνστικτα; Πῶς θά θεραπεύσει αὐτά τά ἔνστικτα; Δέν ἔχει τό ἀνοδικό, τήν κίνηση πρὸς τόν Θεό, δέν ἔχει τήν ἡδονή-ὀδύνη. Πῶς θά γιατρέψει; Δέν μπορεῖ.

Καί αρχίζει πιά ή πρόταση τής κάθε σχολής νά είναι ή παράλληλη μέ τόν Φρόνυτ ή λίγο διαφορετική. Έδω στό δικό του μέγεθος, τό ξέρετε πολύ καλά, είναι νά αρχίσεις νά λές τή ζωή σου, νά λές, νά λές. Γιά πάρα πολύ καιρό. Η βασική, αρχαία, πρωτογενής μέθοδος του Φρόνυτ ήταν μέχρι 5-6-7 χρόνια νά κάνεις τήν κουβέντα αυτή καί σιγά-σιγά νά αναδυθεί από μέσα σου, νά απελευθερωθείς απ' τά ταμπού, από όλο αυτό τό «ύπερεγώ» πού σέ καταπιέζει, νόμοι ήθικοί –μόνο στόν ψυχοθεραπευτή τά λες– βγαίνει, βγαίνει, βγαίνει καί θά βγει από μέσα σου αυτό (τό ύποσυνείδητο). Καί θεραπεία; Αν ό προσδιορισμός είναι τό σεξουαλικό ένστικτο, πώς θά τό θεραπεύσει; Τί θά γίνει μ' αυτή τήν ήδονή; Ποῦ θά στραφεῖ αυτή ή ανώμαλη ήδονή; Ποῦ θά τή στρέψεις; Δέν υπάρχουν απαντήσεις. Υπάρχει μιά φοβερή διαδικασία, ή όποια μάλιστα περνάει καί από μιά άλλη φιλοσοφική μέθοδο, πού λέγεται «μεταβίβαση», όπου ό άρρωστος έχει μιά σχέση ιδιότυπη μέ τόν θεραπευτή του. Μιά σχέση όπου ό θεραπευτής παίρνει τή θέση του γονιού. Η παίρνει ιδεατά καί τή θέση του έραστή, όπου ό θεραπευόμενος –αυτό είναι βασική μεθοδολογία τής κλασικής φροϋδικής προσέγγισης– έξιδανικεύει τόν γιατρό του, τόν θεραπευτή του. Καί έξιδανικεύει καί έχει ένα πρότυπο έπιτέλους στή ζωή του. Γιατί δέν τό 'χε ποτέ. Γιατί έχει περάσει καί από αυτά τά ένστικτα τά έσωτερικά πού καί λάθος εκφράστηκαν καί βρίσκει ένα πρότυπο έπιτέλους στή ζωή του. Γιατί δέν τό 'χε ποτέ. Καί αρχίζει αυτή ή φοβερή ιστορία τής «μεταβίβασης», όπου γίνεται μιά δέσμευση του προσώπου του θεραπευόμενου μέ τό πρόσωπο του θεραπευτή καί αυτό θέλει χρόνια διαδικασία. Βλέπετε, ένας στοιχειώδης προσδιορισμός του σεξουαλικού ένστικτου χωρίς θεραπευτική καί μέ λάθος μεθοδολογία.

Πώς θεραπεύεται τό «έγώ» σύμφωνα μέ τόν Άγιο Μάξιμο τόν Όμολογητή

Νά, αν τολμούσαμε, μερικές άλλες παρατηρήσεις. Η γνωστή ιστορία του Άντλερ. Λέει είναι τό ένστικτο τής ανωτερότητας. Δέν λέει πώς γιατρεύεται. Λέει νά βρῶ πού είναι αυτό καί νά δῶ πόσο σωστά θά εκφραστεί. Έδω είναι ή μεγάλη ιστορία. Έμεις τό λέμε έγωισμό αυτό.

Πώς θά γιατρευτεί αυτό; Ποῦ θά πάει τό «ἐγώ»; Λέει ὁ Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής: τό «ἐγώ» θά πάει στόν Θεό καί θά γίνει πραγματικό «ἐγώ». Χωρίς τόν Θεό εἶναι ἕνα ἡδονικό «ἐγώ». Βλέπετε, τό «ἐγώ» πάλι. Νά βρεθεῖ μπρός στόν Θεό. «Ἐγώ εἰμί ὁ ὼν» καί ἐσύ –πού εἶσαι ἐσύ, τό πλάσμα– βρίσκεις τόν «ἐγώ εἰμί ὁ ὼν». Ἀλλά αὐτό εἶναι ἕνα ταπεινό, ταπεινούμενο «ἐγώ» καί βρίσκεις τό πρόσωπό σου μπρός στόν Θεό. Τί θά γίνει πιά αὐτό τό «ἐγώ»; Ποῦ θά ἐκδηλωθεῖ; Τρόποι, μηχανισμοί, γιά νά καθηλωθεῖ. Ρωτάει ὁ Φρόντ: «Πώς ἔφτασε ὁ ἄνθρωπος σ' αὐτή τήν κατάσταση; Πώς ἔφτασε; Φταίει τό σέξ». Λέει ὁ Ἄντλερ: «Τί προσπαθεῖ νά πετύχει ὁ ἄρρωστος μ' αὐτό πού κάνει; Ἐ, νά γίνει ἡγέτης». Κι ἔρχεται ἕνας τρίτος, ὁ Γιούνγκ πού λέει τί συμβολίζει αὐτό πού κάνει ὁ ἄνθρωπος. Ἀρχίζουν οἱ συμβολισμοί. Μπαίνει σέ μιά χαώδη διαδικασία. Τί συμβολίζει αὐτό πού κάνεις; Μπορεῖ κάτι νά συμβολίζει. Ἀλλά δέν εἶναι ἐκεῖ ἡ θεραπεία. Καί μετά ἀπό κεῖ πιά, ἀρχίζει μιά ὀλόκληρη ἱστορία, ὑπάρχουν αὐτοί οἱ μαθητές τοῦ Φρόντ πού ἀρνοῦνται τόν Φρόντ καί κάνουν δικές τους σχολές. Λέω, παραδείγματος χάριν, ὁ Ὅτο Ράνκ λέει τό τραῦμα τῆς γέννησης. Ἐνα παιδί, τήν ὥρα πού γεννιέται, περνάει ἕνα σόκ κι αὐτό τοῦ μένει γιά πάντα. Καί ὅτιδήποτε παθαίνει, ὅποιο ψυχολογικό πρόβλημα, εἶναι αὐτό τό τραῦμα τῆς γέννησης, συνεχῶς. Ἡ γέννηση, λέει, εἶναι ἡ αἰτία τοῦ ἀρχέγονου ἄγχους. Βλέπετε, τό ὅτι βγαίνεις ἀπό τή μήτρα τῆς μητέρας σου καί πᾶς στόν ἔξω κόσμο εἶναι ἕνα σόκ, λέει. Κι αὐτό καθορίζει τή ζωή σου. Τό λέει ὁ Ράνκ. Ὁ Θεοντόρ Ράιχ λέει κάτι ἄλλο. Καί μάλιστα ἔχει γράψει ἕνα βιβλίο πού λέγεται «Ἀκούγοντας μέ τό τρίτο μάτι». Ἡ ἔλλειψη μητρικῆς φροντίδας στά πρῶτα στάδια τῆς ζωῆς μας. Μεταθέτει τήν προηγούμενη θεωρία, τό τραῦμα τῆς γέννησης στά πρῶτα χρόνια, τίς πρῶτες ἐβδομάδες τῆς ζωῆς μας. Μιά μητέρα πού ἦταν λίγο ἀνέμελη, δούλευε, δέν εἶχε τό παιδί κοντά της κ.λπ., τό ψάχνει, τό ψάχνει ὁ ψυχοθεραπευτής... ἂν πᾶς δηλαδή σέ μιά σχολή τῶν Ραϊχιστῶν, αὐτοί ἐκ προοιμίου ξέρουν ὅτι εἶσαι νευρωτικός, γιατί αὐτό ὀφείλεται στήν ἔλλειψη τῆς μητρικῆς φροντίδας στά πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς σου καί ψάχνουν ἐκεῖ τήν ἱστορία. Κι ἂν δέν εἶναι ἔτσι; Καί μπορεῖ μιά περίπτωση νά εἶναι καί ἔτσι. Ἀλλά ἐκεῖ εἶναι ἡ θεραπεία; Καί τό βρῆκε. Μιά περίπτωση μπορεῖ νά εἶναι κι ἔτσι. Μπορεῖ καί κάτι νά εἶναι ἔτσι. Ἀλλά δέν εἶναι ὅλα ἔτσι.

Ἦ θά πᾶτε σέ ἄλλες μεθοδολογίες, ὅπως ὁ Ἔριχ Φρόμ, ὁ γνωστός Ἔριχ Φρόμ πού λέει «γιά νά θεραπευτεῖ ἕνας ἄνθρωπος, δέν ἀρκεῖ νά θεραπευτεῖ ἕνας

άνθρωπος. Πρέπει να θεραπευτεί όλη η κοινωνία. Γιατί η κοινωνία είναι τό πᾶν πού ὀρίζει τά μεγέθη». Ἐ, πῶς θά θεραπευτεῖ ἡ κοινωνία; «Πρέπει ὅλοι νά περάσουν ἀπό ψυχανάλυση», λέει. Μά, μπορεῖ νά γίνει αὐτό τό πράγμα; Αὐτό ἔχει μιά ἀπολυτότητα. Δέν μπορεῖ νά γίνει. Ἡ Ἐκκλησία τί λέει; Κι ἐμεῖς θέλουμε τήν ἐν Χριστῷ κοινωνία, ὅλον τόν κόσμον νά εἶναι ἐν Χριστῷ κοινωνία. **Θεραπεύουμε τό πρόσωπο κι αὐτό μεταμορφώνει τήν κοινωνία. Ἀλλά, τό πρόσωπο πῶς θεραπεύεται; Μέ τήν κίνηση, μέ τήν ὀδύνη, μέ τήν ἄσκηση καί τόν πόνο.** Εἶναι μιά κάθετη ἄποψη πού δέν ἔχει τίποτε νά πεῖ. Ακοῦστε τί λέει ἕνας τρομερός ψυχοθεραπευτής, ὁ Βίλχελμ Ράιχ. Λέει ὅτι ἡ αἰτία τῆς νευρώσεως εἶναι ὅτι δέν ἐκφραζόμαστε σωματικά, ὅτι δέν ἀφήνουμε τό σῶμα μας νά ἐκφραστεῖ. Καί ἡ ἀπόλυτη ἐκφραση εἶναι ἡ ἀπόλυτη σεξουαλικότητα. Ἡ ἐκρηξη τῆς σεξουαλικότητας, λέει ὁ Βίλχελμ Ράιχ. Ἡ ἐκρηξη, μιά ἐκρηξη καί πρέπει ὅλο αὐτό νά ἐκφραστεῖ. Ακοῦστε τή θεραπευτική μέθοδο τοῦ Ράιχ: νά οὐρλιάζεις, νά χτυπιέσαι –συγγνώμη γι’ αὐτά πού θά πῶ– νά κάνεις καταναγκαστικό ἐμετό, νά κάνεις ἀντανισμό, νά κάνεις ἀμοιβαῖο ἀντανισμό, ἀμοιβαῖο σέξ καί ὀμαδικό σέξ. Νά ξεσπάσει τό σῶμα. Ἐδῶ δέν μιλάμε κᾶν γιά τήν τάση πρὸς ἡδονή, ἐδῶ εἶναι πιά ὀλη ἡ ἡδονή βαλμένη σέ μιά ἐκφραση πρὸς τά ἔξω. Τί θά γιαιτρέψει αὐτό τό πράγμα; **Τί σχέση ἔχουν αὐτά μ’ ὀλο τό κάλλος τῆς Ἐκκλησίας μας;**

Δυστυχῶς ἡ ὥρα πέρασε ἤδη γιά νά διαβάσω κείμενα τῶν Πατέρων. Ὅλα αὐτά τά κείμενα τῶν Πατέρων γιά ὀλες αὐτές τίς θέσεις θά τά καταθέσω σ’ αὐτό τό ταπεινό πόνημα πού ἐτοιμάζω.

Κι ἔρχονται πολλές ἄλλες θέσεις, ἡ ὑπαρξιακή ἀνάλυση, τό πρόβλημα γιατί ζοῦμε, γιατί ὑπάρχουμε, ἡ ἀγωνία τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Ρόλλο Μέη. Ἐρχεται μιά ἄλλη θεωρία, ἡ ὀποία λέει ὅτι ὁ ἀνθρωπος κατανοεῖται μόνο ὑπό τῆ βᾶσει τῆς ὀλότητάς του, πρέπει νά καταλάβεις πού ζεῖ, πῶς εἶναι, γιατί εἶναι ἔτσι, τί τρώει κ.λπ., μόνο ἔτσι θά θεραπεύσεις. Λέγεται μορφολογική θεραπεία αὐτή. Πολλά ὀνόματα: ὀρθολογική ψυχοθεραπεία τοῦ Ἄλμπερτ Ἐλλις: ἀδυναμία νά ἀποδείξουμε τίποτα στή ζωή μας, ἀνάλυση τοῦ Μάσλοου: ἂν αὐτοπραγματωθοῦμε, τότε σώζουμε τή ζωή μας, ἡ ἀνάλυση τοῦ Ἐρικσον. Ἀπίθανες ὑποθέσεις. Τά ἔχω μπροστά μου καί ζαλίζομαι πού τά βλέπω. Καί ὀλη αὐτή ἡ ἱστορία καταλήγει μετᾶ σέ μιά μετεξέλιξη, στήν ὀμαδική ψυχοθεραπεία, ὀπου εἶδαν ὅτι ἔλεγαν θεωρίες ὀ καθένας,

θεωρίες, και ό κάθε ασθενής μπορεί να ήταν κάπου άλλου, σ' άλλο χώρο να ήταν, κάποια αιτία να είχε. Λέει να τους βάλω όλους μαζί και αν ακουστούν όλες οι περιπτώσεις, θά 'χουμε τό μαζικό. Κι ακούς 20 αιτίες αρρώστιας και λές όλες είναι δικές μας. Ό ένας φωνάζει «έχω αρρωστήσει απ' τή μητέρα μου», ό άλλος «έχω αρρωστήσει γιατί δέν εξέφρασα τό σώμα μου», ό άλλος «γιατί είχα αυτό τό στάδιο του σόκ τής γεννήσεως», άλλος «γιατί είχα τό σεξουαλικό». Τ' ακούς όλα αυτά σε μία ομάδα και σου λέει: «Κάπου μέσα σ' όλα αυτά είσαι και σύ». Και μπαίνεις μέ μία αρρώστια και βγαίνεις μέ είκοσι. Ένα απέραντο χάος, πού δέν έχει να δώσει τίποτε σ' αυτήν μας τήν αναζήτηση.

Ό μισών τήν ψυχήν αυτού ένεκεν έμου και του ευαγγελίου, ούτος σώσει αυτήν

Όλοκληρώνοντας αυτή τή σύντομη ανάλυση, να πω δύο-τρία πράγματα καταληκτήρια. Μπορεί κάπου να σās βοηθήσουν. Θα καταλάβετε πρώτα-πρώτα πώς σε αυτές τις θεραπείες (πού σās λέω οι άνθρωποι είναι έντιμοι, ψάχνουν να βρουν κάτι να βοηθήσουν τους ανθρώπους – αλλά πώς;) δέν γίνεται λόγος για θεραπεία τών παθών, τών όρμών, για τήν ψυχή, για τήν άσκηση, για τόν λόγο, για τήν ήδονή, για τίποτε απ' όλα αυτά. Κανένας λόγος δέν γίνεται.

Και τελικά θυμάμαι αυτό πού είχε πει ό Χριστός σε εκείνον τόν καταπληκτικό Του λόγο και οι Πατέρες τόν έρμηνεύουν. Έρμηνεύσατε ποτέ τόν λόγο του Χριστού μας, όταν έλεγε «όποιος θέλει να σωθει, να μισήσει τήν ψυχή αυτού»; «Ό μισών τήν ψυχήν αυτού ένεκεν έμου και του Ευαγγελίου, ούτος σώσει αυτήν». Τό σκεφτήκατε ποτέ; Τραγικό δέν είναι; Να τό λέει ό Χριστός; «Ό μισών τήν ψυχήν αυτού». Μά τί λές, Χριστέ μου; Τήν ψυχή μās έδωσες. Και λένε οι Πατέρες μέ ένα φοβερό κάλλος, έρμηνευτικό: «μά τήν ψυχή πού κινείται χωρίς ουσία και μόνο μέ τις ενέργειες, κατά τά ζωικά της μεγέθη». Γι' αυτό «ψυχή φάγε, πίες, ευφραίνου, έχεις πολλά αγαθά». Βλέπετε; Οι ενέργειες. Και ή πλεονάζουσα ένασχόληση μέ τήν ψυχή, χωρίς τήν κίνηση, χωρίς τήν ουσία και χωρίς τόν πόνο και τήν όδύνη. «Ό μισών τήν ψυχήν αυτού». **Θά μισήσεις αυτήν τήν ψυχή, μέ τήν όποία ασχολείσαι**

γύρω, γύρω, γύρω, κατά τὰ ἐνεργήματα, θά ἀφήσεις αὐτό πού ξέρεις καί θά πᾶς στή λογοποίηση τῆς ψυχῆς σου (οὐσία), στήν κίνηση πρὸς τόν Θεό (τό δεύτερο θεραπευτικό μέγεθος) καί τρίτον σ' αὐτή τήν ἔκφραση τοῦ ξεπεράσματος τῆς ἡδονῆς διά τῆς στροφῆς στόν Θεό καί τῆς ὀδύνης, τόν πόνο τόν ἀσκητικό. Κι ἔρχεται πιά τό μυστήριο τῆς ἐξομολογήσεως. Ἐκεῖ νά ὀρίσετε τή θεραπευτική. Καί νά πάει σ' ἄλλο χῶρο τόν πιστό.

Μπορεῖ τό Μυστήριο νά δεχτεῖ τεχνικές καί μεθοδολογίες;

Λένε, τί μοῦ βάζει κανόνα; Αὐτός εἶναι ὁ κανόνας: στροφή στόν Θεό, τοῦ σώματος, τῶν αἰσθήσεων, ὅλης τῆς ὑπάρξεώς μου, ἡ λογοποίηση τῆς ψυχῆς, νά βρεθεῖ μέσα ὁ Λόγος Χριστός καί τότε πιά δέν εἶναι ἡ ψυχὴ πού λέει «ψυχὴ μου ἔχεις πολλά ἀγαθά», εἶναι ἡ ψυχὴ πού λέει «ψυχὴ μου, ψυχὴ μου, ἀνάστα, τί καθεύδεις;». Βλέπετε τή διαφοροποίηση; Εἶναι Μεγάλη Σαρακοστή.

Καί πιά τό Μυστήριο δέν δέχεται τεχνικές αὐτῶν τῶν μεθοδολογιῶν. Τί τεχνική; Ποιὰ τεχνική; Οἱ τεχνικές εἶναι οἱ φιλοσοφικές ἐκφράσεις καί προσπάθειες νά συγκρατήσουμε τόν ἄνθρωπο ἀπό τό νά μὴν ξεσπάσει ἀπό τὰ πάθη του πιά πολύ ὀριζόντια. Καμιὰ τεχνική δέν μπορούμε νά δανειστοῦμε. Κι ἔρχομαι σ' αὐτό μέ τό ὅποιο ξεκίνησα. Ναί, δέν μπορούμε νά προσλάβουμε τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀπό μεθοδολογίες. Δέν εἶναι δυνατό. Δέν τό δεχόμαστε. Ἄλλο ὅτι ἡ Ἐκκλησία γιά νά κάνει Λειτουργία μπορεῖ νά πάρει τό πρόσφορο κι ἀπ' τό φοῦρνο, μιά πρόσληψη εἶναι. Τό ὑποστήριξαν αὐτό μερικοί. Ὅχι ἐδῶ. Δέν ἔχουμε νά προσλάβουμε μεθοδολογία. Νά προσλάβουμε ἀπό τήν ψυχιατρική πῶς λειτουργεῖ ὁ ἐγκέφαλος, οἱ νευροδιαβιβαστές, νά καταλάβουμε μερικά πράγματα παραπάνω, ἀκόμη κι ἀπ' τόν ψυχολόγο· «νά, ἓνα παιδάκι τό ὅποιο εἶναι σέ μιά οἰκογένεια ὅπου εἶναι καταπιεσμένο, στό σχολεῖο εἶναι στενοχωρημένο», νά τ' ἀκούσουμε σάν μιά παρατήρηση. Νά τ' ἀκούσουμε. Ἀλλά μεθοδολογία ψυχοθεραπευτική δέν μπορούμε νά προσλάβουμε. Εἶναι ἄνομο γιά τήν Ἐκκλησία μας. Δέν μπορεῖ νά μπει στό Μυστήριο μέσα καμιὰ τέτοια δομὴ κατά τὰ μέτρα πολύ ἀπλά πού σᾶς τ' ἀνέλυσα.

Ήταν πολύ μεγάλα θέματα, προσπάθησα να τα απλοποιήσω, να τα κάνω μικρά, μικρά, μικρά μηνύματα στην αγάπη σας, κάπου για να ξέρετε λίγο πού θα σταθείτε σ' αυτό τό χάος πού επικρατεί σήμερα. Κατά τ' άλλα όσοι δέν είναι κοντά στην Έκκλησία, έστω αν βοηθούν αυτούς τούς ανθρώπους για να μην πηδάνε απ' τα παράθυρα –μέχρι να βρουν την Έκκλησία– έ, καλό κάνουν κι αυτοί.

